

Z OBSAHU	Pohled z Říma: Málo pancéřový panzerkardinal?	04
	Peníze až na prvním místě... Aféra zneužívání očima finančníků	06
	Rozhovor s Jiřím Kubem: Chorál, rumba koule a mše svatá	10
	Karel Marx (I.): Vítězství hmoty a modla třídního konfliktu	14

TRADICE OTCŮ

Z První apologie od svatého Justina, mučedníka (asi 100–165)

Tomuto pokrmu říkáme eucharistie, díkyvzdání. Nesmí na něm mít účast nikdo jiný než ten, kdo věří v pravdivost našeho učení, kdo byl omyt koupelí na odpuštění hříchů, koupelí znovuzrození, a kdo žije tak, jak nám to odkázal Kristus.

Nepřijímáme tu totiž obyčejný chléb a obyčejný nápoj; ale jak jsme byli poučeni, právě takovým způsobem, jakým byl náš spasitel Ježíš Kristus skrze Boží slovo učiněn tělem, a měl tělo a krev pro naši spásu, je tělem a krví vtěleného Ježíše také tento pokrm, nad nímž byla skrze jeho slovo pronesena modlitba díkyvzdání a z něhož se proměnou živí naše těla a naše krev.

Apoštolové totiž ve svých pamětech, které nám předali a které nazýváme evangelia, sdělili, že jim Ježíš dal následující příkaz: Když vzal do rukou chléb a vzdal Bohu díky, řekl: ‚To konejte na mou památku; toto je mé tělo.‘ A podobně když vzal do rukou kalich a vzdal Bohu díky, řekl: ‚Toto je má krev.‘ A že to svědčil pouze jim. A my už si to od té doby stále navzájem připomínáme. [...]

V den, kterému se říká den Slunce (tj. v neděli), se všichni [...] shromažďují na jednom místě a čte se z pamětí apoštolů nebo ze spisů proroků, dokud je možno. [...]

Toto shromáždění konáme všichni společně v den Slunce předně proto, že je to den, v němž Bůh změnil tmu a beztvarou hmotu a stvořil svět, a dále proto, že v tento den vstal náš spasitel Ježíš Kristus z mrtvých. Nebot' den před Saturnovým dnem (tj. před sobotou) ho ukřižovali a den po Saturnově dni, to jest v den Slunce, se zjevil svým apoštolům a učedníkům a naučil je tomu, co jsme i vám předložili k úvaze.

Benedikt XVI. umývá nohy. Foto: daylife.com/Reuters/Alesia Pierdomenico

Pět let pontifikátu Benedikta XVI.

V pondělí 19. dubna dovrší Benedikt XVI. pět let svého pontifikátu. Řada diecézí zahájila 11. dubna devítidenní modlitby za papeže.

Pětiletému jeho pontifikátu odpovídá pět obvinění, jež proti němu byla za tuto dobu vznesena.

Prvním obviněním byla jeho údajná necitlivost vůči islámu, když 12. září 2006 citoval ve své přednášce v Řezně slova Michaela Palaiologa o Mohamedovi. Přitom právě v této přednášce řekl, že hlavním kořenem násilí je představa Boha odděleného od racionality, kterou je třeba překonat.

Druhé obvinění se vynořilo po jeho dokumentu *Summorum pontificum*: liberalizace starého ritu a sejmutí exkomunikace z lefébvrstického hnutí prý měla znamenat krok před 2. vatikánský koncil. Papež však řekl, že nejde o nic jiného než o projev tolerance.

Třetí obvinění se týká jeho údajné necitlivosti vůči židům. Přitom nikdo z papežů nešel tak daleko ve formulaci

pozitivní vize vztahů mezi křesťanstvím a judaismem.

Čtvrtým obviněním je papežův údajný odklon od ekumenismu. Ale papež podnikl řadu kroků ke smíření s východními církvemi.

Poslední obvinění, jemuž čelíme dnes, spočívá v tvrzení, že – ještě jako kardinál – kryl kněze, kteří se provinili zneužíváním mladistvých. Přitom právě kardinál Ratzinger postupoval tvrdě proti takovým případům. I když je o tom dostatek důkazů, požaduje jeden z právníků OSN, aby byl papež zatčen a postaven před mezinárodní soudní dvůr.

Jak na to vše mají věřící reagovat? I když naši nejčastější zbraní jsou rozumové argumenty a věčná debata, ze všeho nejdůležitější jsou modlitby za papeže. Jako člověk je Benedikt XVI. jemný a skromný. Naše modlitby mu mohou dodat sílu a vytrvalost, aby čelil nepřízní času.

Podle listu *Catholic Herald* zpracovala -mf-

36. arcibiskup pražský Mons. Dominik Duka OP. Foto: TS ČBK

Intronizace arcibiskupa Duky

Za přítomnosti církevních i státních představitelů proběhlo v pražské katedrále předání svatovojtěšského stolce arcibiskupu Dukovi.

President republiky ve svém pozdravu novému arcibiskupovi připomněl dlouholetou persekuci Církve za komunistického režimu.

Arcibiskup ve svém kázání připomněl historii pražské arcidiecéze a kulturně-intelektuální rozměr christianizace Čech. Položil důraz na racionalitu jako podstatný rys evangelizace. Řekl, že Církev není vyčleněná náboženská instituce, ale součást organismu národa, jež je i jeho nadějí. Vyjádřil naději na dobrou spolupráci s českou akademickou obcí i s médii a kulturní scénou.

Na závěr arcibiskupa pozdravila i zástupkyně politických vězňů (arcibiskup byl dva roky vězněn v Plzni na Borech).

Res Claritatis

Za společné datum Velikonoc

Generální sekretář Národní rady církvi USA Michael Kinnamon navrhuje, aby všechny křesťanské církve slavily Velikonoc ve stejné datum.

Letos i příští rok jsou data shodná, v jiných letech je rozdíl dvou týdnů. Je to dáno rozdílem gregoriánského a juliánského kalendáře. Od data Velikonoc se odvíjejí i data dalších pohyblivých svátků – Nanebevstoupení a Sslání Ducha svatého. Sekretář Kinnamon i sekretář Ústavy národní rady, řecko-pravoslavný duchovní Antonios Kireopoulos, považují různé termíny Velikonoc za pohoršení, jež brzdí smíření křesťanských církví. Na adrese www.onedate.org je možné podepsat petici za sjednocení data Velikonoc.

Kathnet

První katolická vysoká škola ve Švédsku

Poprvé od reformace se ve Švédsku otevírá katolická vysoká škola. Jejím patronem je kardinál John-Henry Newman, který symbolizuje spojení katolické tradice s moderní kulturou. Škola vznikla z Newmanova institutu, založeného v roce 2001 jako soukromé akademické zařízení. Teď byla uznána švédskými školskými úřady. Od roku 2002 spolupracuje s teologickou fakultou university v Uppsale. Nyní převezme teologicko-filosofické vzdělávání kandidátů kněžství diecéze Stockholm.

Kathnet

Přenesení ostatků svatého Pia z Pietrelciny do nové baziliky

San Giovanni Rotondo. V pondělí 19. dubna v 16.30 hodin bude přeneseno tělo svatého Pia z Pietrelciny z krypty starého sanktuária Santa Maria delle Grazie do nedalekého nového kostela svatého Pia, který vyprojektoval Renzo Piano. Oznámili to kapucíni ze San Giovanni Rotondo včera na tiskové konferenci, které se účastnil také arcibiskup Manfredonie, Mons. Michele Castoro, kapucínský provinciál bratr Aldo Broccato, a další náboženské i místní občanské autority. Provinciál bratří kapucínů vysvětlil, že datum přenosu ostatků bylo vybráno jako pocta k 5. výročí zvolení Benedikta XVI. na Petrův stolec a v souvislosti se zahájením 126. generální kapituly bratřů kapucínů.

Tělo otce Pia bylo v kryptě kostelíku Santa Maria delle Grazie uloženo od roku 1968. Novou baziliku, která svou kapacitou lépe vyhovuje obrovskému přílivu poutníků, posvětil Benedikt XVI. loni v červnu. Mozaiky pro baziliku sv. Pia vytvořil slovinský jezuita O. Marko Rupnik. Skládají se z 54 výjevů, které představují paralelně život sv. Františka z Assisi a Otce Pia.

Radio Vaticana

Historik tvrdí, že Hitler chtěl uloupit Turínské plátno

Benediktinský historik Andrea Davide Cardin sdělil italskému tisku, že turínský biskup Maurilio Fossati dal za války přenést Turínské plátno do jihoitalského benediktinského opatství Montevergine ne kvůli obavy z bombardování, ale proto, že se o ně nacističtí představitelé při Hitlerově návštěvě roku 1938 „neobvykle a tvrdošijně“ zajímali.

Zájem nacistů byl podezřelý savojskému královskému domu a ten zalarmoval Vatikán. Převoz zorganizoval Giovanni Battista Montini, pozdější Pavel VI. Plátno bylo ukryto v chórovém oltáři. Když v roce 1943 vizitovali klášter vojáci wehrmachtu, shromáždili se mniši u tohoto oltáře a modlili se. Velitel dal pokyn, aby jejich bohoslužba nebyla rušena. Plátno bylo 26. října 1946 tajně převezeno zpátky do Turína.

Radio Vaticana

RC Monitor si můžete objednat na adrese: Res Claritatis, Hlubočepská 85/64, 152 00 Praha 5, e-mail: redakce@claritatis.cz. Máte-li zájem o pravidelné zasílání zpráv e-mailem, můžete se zaregistrovat na internetových stránkách <http://res.claritatis.cz>.

Právník OSN chce pohnat papeže před mezinárodní soud

Vysoký právník OSN Geoffrey Robertson vyzval britskou vládu, aby papeže během jeho návštěvy Británie zadržela a postavila ho před Mezinárodní trestní tribunál (ICC) za „zločiny proti lidskosti“. Mělo by jít o tutéž proceduru jako v případě Slobodana Miloševića. Papež je podle Robertsona odpovědný za zneužívání dětí katolickými kněžími.

Robertson je jedním z pěti vybraných právníků vnitřního soudního systému OSN, který soudí zaměstnance OSN pro korupci a špatný management. Jeho článek vyšel jak ve Spojených státech, tak v Británii. Zprávu o něm přinesla *Associated Press*.

Profesor Hurst Hannum z Fletcherovy školy na Tuftově universitě sdělil na dotaz Katolického institutu pro rodinu a lidská práva (*c-fam*), že Robertsonův návrh není příliš schůdný, protože jurisdikce ICC platí především pro zločiny spáchané za války. Robertson a jemu podobní experti by spíše mohli využít princip „universální jurisdikce“, takže by národní soudy po celém světě mohly zadržet papeže, jakmile vstoupí na její půdu.

Robertson však trvá na tom, že ICC lze využít, pokud bude zrušena papežova imunita; to by bylo možné na základě toho, že zneužívání bylo „rozsáhlé a systematické“, podobně jako u případů dětských vojáků v Sierra Leone a obecně u případů sexuálního zotročování.

Jeden z právníků zaměřených na lidská práva řekl *c-fam*, že Robertsonův článek bude asi součástí širší kampaně. Robertson se už delší dobu snaží zbavit Svátý stolec postavení stálého pozorovatele v OSN.

c-fam

Španělsko: Židovský literát hájí papeže

Španělský židovský básník a esejista, Jon Juaristi, uveřejnil na velikonoční neděli v deníku ABC článek, v němž říká: „Člověk nepotřebuje být katolíkem, aby viděl, kam cílí mediální kampaň proti Benediktu XVI. a katolické církvi. Tato kampaň chce jen prodávat a vytlačit katolíky z veřejného prostoru.“ Jde jim o to, aby papež odstoupil.

„A přitom je to jenom papež a jeho Církev, kdo bere téma zneužití vážně.“

„Já sám nejsem katolík,“ řekl Juaristi, „ale opakovaně jsem vnímal morální formát současného papeže tváří v tvář současné štvavé kampani.“ „Cílem kampaně nejsou kněží – pederasti, ani biskupové, kteří je kryli, ale papež sám. ... On se jeví jako morální síla, která stojí proti neschopnosti progresivistů obrátit sebekritiku proti sobě samým.“

Kathnet

Navarro-Valls: Nikdo v boji proti zneužívání neudělal víc než Církev a zvláště Benedikt XVI.

Řím. Italský deník *La Repubblica* otiskl článek bývalého vatikánského mluvčího Joaquina Navarro-Valls, který poukázal na to, že podle „spolehlivých statistik je pohlavní zneužívání a obtěžování velmi rozšířený fenomén, který se ve velké většině případů vyskytuje přímo v rodinách. Je tedy správné, aby se tomuto fenoménu věnovala pozornost,“ píše dr. Navarro-Valls a dodává, že žádná jiná náboženská konfese, ani státní instituce nevěnovaly tolik pozornosti preventivním opatřením a řešení tohoto problému jako právě katolická církev, a to v první řadě a osobně nynější Petrův nástupce, Benedikt XVI. Je proto třeba se vyhnout neupřímnosti, která se projevuje soustředováním na poměrně malý počet případů zločinu pohlavního zneužití mezi klérem, a naprostým opomíjením mnohonásobně vyššího počtu obětí zneužívání v ostatních sektorech společnosti. Bylo by proto dobré spíše se snažit napodobit Církev a papeže v jeho postoji k tomuto tristnímu fenoménu. Jinak by totiž bylo vhodnější, uzavírá svůj článek v italském deníku *La Repubblica* Navarro-Valls, kdyby se přestalo hovořit o zneužívání v Církvi a namísto toho se diskutovalo spíše o zuřivé protikatolické fobii, která byla rozpoutána.

Radio Vaticana

Vládní zpráva USA: kněží spáchali 0,03 procent případů pohlavního zneužití

USA. Zpráva státního departmentu USA o zločinech pohlavního zneužívání v zemi za rok 2008 uvádí jejich statistiku, podle níž více než 64 % těchto zločinů je na dětech spácháno jejich známými, příbuznými či přímo rodiči, a tedy v rámci rodinných vztahů. Ve školách dochází k 10 % případů z celkového počtu pohlavních zneužití. Pokud jde o kněze, připadá jim na vrub ve Spojených státech 0,03 %, tj. 3 případy z 10 tisíc těchto zločinů.

Radio Vaticana

K velkopátečnímu kázání P. Cantalamessy

Velkopáteční homilie papežského kazatele P. Raniera Cantalamessy byla zaměřena na násilí ve světě.

V závěru papežský kazatel zmínil, že letošní křesťanské Velikonoce se chronologicky shodují s židovským svátkem Pesach, a citoval list svého židovského přítele, který napsal:

„Sleduji se znechucením násilný a koncentrovaný útok proti Církvi, papeži a všem věřícím. Používání stereotypů, přecházení od osobní zodpovědnosti a viny k té kolektivní mi připomínají ty nejostudnější aspekty antisemitismu. Rád bych proto vyjádřil osobně vám, papeži a celé Církvi svou solidaritu Žida, který usiluje o dialog, i všech, kteří s vámi v židovském světě (a není jich málo) sdílejí pocity bratrství. Náš Pesach a vaše Velikonoce se nepochybně liší, ale obě žijí v mesiášské naději, která nás zajisté spojí v lásce společného Otce.“

Za tato slova ocitovaná z dopisu se na P. Cantalamessu vzápětí vzedmula vlna ostré kritiky.

Radio Vaticana, RC

MÁLO PANCÉŘOVÝ PANZERKARDINAL?

Ukazuje se, že prefekt Ratzinger zostřoval už beztak přísné církevní normy

Pozice prefekta Kongregace pro nauku víry patřila vždy k nejnevděčnějším. Změny názvu vatikánského úřadu mnoho nepomohly. Kdo stojí v jeho čele, zůstane jednou provždy velkým inkvizitorem. Nejinak tomu bylo s kardinálem Ratzingerem, kterého právě s ohledem na jeho inkvizitorskou důslednost nazývali *panzerkardinal* (pancéřový kardinál).

Práce Kongregace pro nauku víry se týká rozvoje církevního učení jen v nevelké míře. V naprosté většině případů se zabývá banálním praním špíny uvnitř Církve, jak problémů věroučných ve formě herezí, tak disciplinárních, jako je například pedofilie duchovních. Nicméně, aby bylo jasno, vatikánský palác tohoto úřadu není žádný Pentagon nebo Ljubljanka. Pracuje v něm sotva 50 lidí na 1,1 miliardy katolíků, 400 tisíc kněží a jen o něco málo méně teologů. Jistě by stačilo, kdyby všechny místní církve pracovaly, jak se patří, a na lokální úrovni řešily případy svých heretiků či nemravů. Tak tomu ale není. Pro biskupy je pohodlnější odvolat se na Vatikán, poslat kauzu do centra než osobně vystoupit s nepopulárním rozhodnutím, ať už jde o napomenutí, suspenzi, nebo dokonce exkomunikaci.

Kongregace pro nauku víry, či přesněji její někdejší prefekt, se dnes stal terčem kritiky. Ukazuje se, že navzdory tomu, co říkali jeho odpůrci, byl málo pancéřový, že v něm bylo málo inkvizitora při odsuzování pedofilie v Církvi. Tak alespoň zní hlavní teze, kterou se dnes snaží namluvit lidem téměř na celém světě. Přesto se navzdory velkému úsilí celé armády novinářů z *New York Times* nepodařilo najít ani jeden přesvědčivý argument, který by mluvil v neprospěch současného papeže. Naopak, ukazuje se, že kardinál Ratzinger si v téhle oblasti jméno *panzerkardinal* plně zasloužil, že byl reformátorem a zostřoval už beztak přísné a nekompromisní církevní normy.

Než byl zvolen papežem, působil kardinál Joseph Ratzinger 25 let jako prefekt Kongregace pro nauku víry. Foto: Vincenzo Pint/AFP/Getty Images

Jistě, pedofilie u duchovních právem budí hněv a pobouření jak vůči úchylným pachatelům, tak vůči církevním představitelům, kteří nedokázali zajistit bezpečnost nezletilých a dovolili, aby to mizivé procento, či spíše promile duchovních tak ohyzně znetvořilo obraz Církve a vzdálilo od ní tisíce lidí slabé víry. Spravedlivý hněv a skutečná vina. Ale ani ne tak ve Vatikánu, jako na lokální úrovni. My ovšem slyšíme dnes jen o vině Ratzingera nebo hned celé Církve. Jakým právem? Jménem kolektivní odpovědnosti? To si vyprošuji. Proč tak zřídka zaslechneme jména konkrétních představitelů místních církví? Že by autorita některých hrdinů nekritického otvírání Církve světu byla nedotknutelná? Ratzinger se naopak k útokům výborně hodí. Na takovou příležitost se čekalo už dávno. Benedikt XVI. se stal zosobněním toho, co křesťanství může nabídnout světu, co ho může změnit, ba přesněji zachránit na začátku třetího tisíciletí. Nevýznamnější, a proto i nejčastěji narážející na odpor, je patrně jeho

pojetí pravdy. To, že vůbec existuje. Že ne všechno je věcí dohody, otázkou ná-zoru. Svět se dnes ale ubírá jiným směrem. Proto se sluší odstranit posledního inkvizitora z cesty. Co na tom, že za cenu fabulace?

Krzystof Bronk

Krzystof Bronk pracuje jako redaktor polské redakce Radia Vaticana.

Ratzinger se k útokům výborně hodí. Benedikt XVI. se stal zosobněním toho, co křesťanství může nabídnout světu, co ho může změnit, ba přesněji zachránit na začátku třetího tisíciletí.

HOMILIE ARCIBISKUPA DUKY V DEN PŘEVZETÍ ÚŘADU V PRAZE 10. DUBNA 2010

Carissimi, vzácní hosté, milí přátelé, sestry a bratři v Kristu,

začali jsme bohoslužbu čtením z Knihy knih. Bible je duchovním pramenem naší civilizace a kultury. S ní je spojen i náš vstup do knižní kultury národů Evropy a začínají s ní naše psané dějiny.

Svatým věrozvěstům Cyrilovi a Metodějovi vděčíme nejen za překlad Bible, ale i za slovanskou abecedu a postavení naší země v celku Evropy. Slova apoštola Pavla určená Efesanům v Malé Asii jsou určená i nám zde, dnes. (Ef 4,1–7, 11–15) Ani za dvě tisíciletí neztratila nic na své aktuálnosti. Jsou výzvou k ekumenismu a jsem opravdu rád, že představitelé ostatních křesťanských církví jsou zde v tento den s námi. Vítám rovněž přítomnost představitelů Federace židovských obcí, vždyť křesťanství není myslitelné bez izraelského národa a jeho svatých knih, které tvoří základ, na němž spočinula novozákonní zvěst. Naše kultura, civilizace, ale i politické dějiny byly tvořeny společným úsilím Čechů, našich krajanů německého jazyka a Židů. Na jejich úsilí, ne na jejich sporech, stojí sláva minulosti a kouzlo přítomné Prahy.

Víra není plodem fantazie, ale rozumnou reflexí

Závěrečná slova Markova evangelia jsou zprávou o Ježíšově zmrtnýchvstání. (Mk 16,9–15) Slavíme velikonoční oktáv. Velikonoce jsou jak pro Izrael, tak pro křesťany svátky života a svobody. Jsou naším největším a nejradostnějším svátkem. Ježíš žije, On je Pán, Ten, ve kterém Bůh – podle Exodu (Ex 3,14) „Ten, který Je“ – se stal jedním z nás. Žil náš život s námi, pro nás a za nás vydal i svůj život. Ježíšovy Velikonoce jsou svátky Toho, který dal život za své přátele, a proto apoštol Jan definuje Boha slovy: „Bůh je láska.“ (1 Jan 4, 8) Hlásat evangelium znamená hlásat život a naději na život. Prvním, kterým se Ježíš zjevuje, jsou ženy, na prvním místě Marie z Magdaly. Nevíra nám ale pomáhá, abychom, jako

Mons. Dominik Duka převzal z rukou kardinála Miloslava Vlkva berlu a svatovojtěšskou katedru. Foto: TS ČBK

i jeho učedníci, v náboženském životě nezapomínali na potřebu racionální argumentace. Víra není plodem fantazie, vášně či ideologického imperativu. Je svobodnou a rozumnou reflexí zralého člověka. Evangelium je určeno pro všechny. Zde se otevřela perspektiva skutečné demokracie, která se opírá o racionalitu, nikoliv o svody libivých nabídek.

Katedrála je též symbolem státnosti a dědictví národa

Vstupuji dnes do katedrály, či jak staré kroniky říkají, do Pražského kostela. Svatyně, kde odpočívají svědkové evangelia: svatí Vít, Václav, Vojtěch, Jan Nepomucký a další světcí a světice. Vstupuji do míst odpočinku českých knížat a králů, Vstupuji do národní klenotnice, kde jsou uloženy korunovační klenoty. Otec vlasti Karel IV. určil, aby patřily svatému Václavu, věčnému dědici České země, a byly zde jím samým propůjčovány panovníkům, kteří mají vykonávat vladařskou službu lidu a vlasti.

Tato katedrála se tak stala symbolem české státnosti. Je však i vertikálou Pražského hradu a země koruny české. Nad katedrálou nikdy nevlál cizí prapor, ani hákový kříž, ani rudá vlajka se srpem a kladivem. I v obsazeném Hradě vždy zůstával ostrov Boží i naší svobody. To jsme my starší prožívali s Otcem kardinálem Františkem Tomáškem a jeho předchůdcem kardinálem Josefem Beranem. Tyto postavy ukazují, že Církev není jen vyčleněnou náboženskou institucí nebo nositelkou mravních zásad. Je součástí organismu národa a nese také naději a odvahu k budoucnosti a lásku jako nesobectví. To je to, co národ chrání a stmeluje v těžkých dobách.

Katedrála je školou naší historie, náboženské, kulturní i politické. Na počátku 19. století svatovojtěšský kanovník Tomáš Pešina z Čechorodu hlásal, že dostavba katedrály přinese zmrtnýchvstání našeho národa a obnovu suverenity. Naše národní obrození bylo nejen zápasem státoprávním, ale především vzepjetím duchovním, a proto bylo úspěšné. Díky celonárodním sbírkám a velkorysým darům umělci 19. a 20. století dokončili toto dílo. Katedrála byla postavena a obnovena jako místo setkávání českého národa s „Tím, který Je“, který dává smysl našemu životu, jako i sílu a odvahu nerezignovat a neutíkat před překážkami. Je to chrám Toho, který v Ježíši Kristu zjevil svou lásku k nám.

Dosavadní historie, i historie katedrály, byla psána jako dějiny sporů a válek v kontextu ideologických výkladů dějin. Je naším úkolem dnes, i v této zemi, změniti dějiny vítězů a poražených na dějiny tvůrců a stavitelů. Kříž, který je naším i mým znamením, je symbolem a vazbou nové civilizace života lásky, setkáním Boží vertikály s horizontálou člověka.

Mám zaujmout místo na svatovojtěšském stolci, katedře svatého Vojtěcha, biskupa Šebíře, Jana IV. z Dražic, arcibiskupa Arnošta z Pardubic, kardinála Arnošta Vojtěcha Harracha, kardinála Be-

rana, kardinála Tomáška. Uvědomuji si, jak tito muži až do morku kostí prožívali evangelní příkaz, kterému porozumí každý. Je to Ježíšovo zlaté pravidlo: „Co chcete, aby lidé dělali vám, to všechno dělejte vy jim, neboť to je celý Zákon a Proroci.“ (Mt 7,12) Toto pravidlo vedlo biskupa Vojtěcha k odmítání otroctví a k zápasu o důstojnost monogamního manželství. Jan z Jenštejna zápasil o právo na dědicství pro ženy vdovy. Kardinál Harrach se vzepřel tvrdé násilné rekatolizaci, arcibiskup Beran vyslovil své: „NE!“ nastoupivší diktatuře po puči v únoru 1948. Kardinál Tomášek, zde od oltáře, 25. 11. 1989 zvolal své: „Církev je na straně národa!“

Živé spojení v jednom těle

V království Ježíše Krista není místo pro útlak a ponižování člověka. Řekneme-li: „Bůh!“, ozve se: „Člověk.“ Je to deviza Jana Pavla II., který třikrát navštívil tuto katedrálu, aby naplnil Ježíšův příkaz o hlásání evangelia všemu stvoření. (Mk 16,15) Tváří v tvář tomuto dějinnému odkazu se cítím slabý. Ještě více pociťuji slabost svých lidských sil tváří v tvář obrazu Dobrého pastýře a slyším výčitku pastýřům špatným (Ez 34,3b–5). Marně bych usiloval o věci celospolečenského zájmu, kdybych neměl péči o kteréhokoli ze svých bratrů a sester. Chci se jim věnovat, neboť od nich mi přijde i posila. Kněží jsou prodlouženou rukou svého bisku-

pa a ta je vztažena k domovům věřících. Mezi nimi a farnostmi a mezi farnostmi a biskupstvím musí být vždy živé spojení, protože jsme jedno tělo. Obracím se tedy na vás a prosím o pomoc. Jedině spolu s vámi mohu dostat těmto požadavkům.

Obracím se na vás, bratři biskupové, kněží, jáhni, řeholnice a řeholníci, bratři a sestry mé Církvě. Na vás, bratři a sestry

Je naším úkolem dnes, i v této zemi, změnit dějiny vítězů a poražených na dějiny tvůrců a stavitelů.

křesťanských církví naší země, na vás bratři a sestry z národa Ježíše Krista a jeho matky Panny Marie, na vás všechny spoluobčany, kteří hledáte pravdu života a usilujete žít podle svého svědomí v zodpovědnosti a toleranci k druhému v duchu výzvy Svatého otce Benedikta XVI. při jeho nedávné návštěvě v naší vlasti.

Zavazující odkaz

Doufám v upřímnou a tvůrčí spolupráci univerzitních teologických pracovišť a redakcí našich časopisů se světem kultury a vědy, stejně jako ve spolupráci našich vzdělávacích a charitních institucí s ostatními. Budu pokračovat ve spolupráci se samosprávou a institucemi na-

šeho státu v duchu opravdového zájmu o stálý rozkvět našeho národa a společnosti, kde rodina je základem občanské i náboženské pospolitosti, kde výchova i vzdělání má etický rozměr a náboženský aspekt. K tomu mě zavazuje křesťanská víra, odkaz této katedrály, ale také život a oběti mých předchůdců na svato-vojtěšském stolci.

Děkuji svému předchůdci kardinálu Miloslavu Vlkovi, který spolu s vámi kněžími a věřícími pracoval na svato-vojtěšské vinici a vedl Církev v dvaceti letech svobody. Zajistil jí místo v evropském kontextu, obnovil potřebné instituce, nezapomínal na pomoc křesťanům ve Třetím světě a vybudováním komunitních center otevřel nové možnosti pastorační práce pro jednadvacáté století. Jsou to dobré základy, na nichž mohu spolu s vámi dále stavět. Za milý dar do začátku a za zvláštní výzvu považuji, že spolu s vámi budu moci v příštím roce slavit jubileum 800. narození Přemyslovny svatě Anežky České a připravovat se na cyrilometodějské jubileum v roce 2013.

Ať nám na této cestě pomáhá Panna Maria, Ježíšova Matka, jejíž obraz je na Palladiu české země, ať nám pomáhají naši zemští patronové, svědci víry a obhájci práv člověka a svobody.

Mons. Dominik Duka OP,
36. arcibiskup pražský
(mezititulky redakce)

PENÍZE AŽ NA PRVNÍM MÍSTĚ...

Aféra se zneužíváním očima finančníků

V roce 2002 vypukl v USA skandál okolo zneužívání mládeže kněžími. Napsala jsem o něm tehdy článek *Americký skandál*, který vyšel v *Katolickém týdeníku* a je na našich webových stránkách.

Rok poté vyšly – k mému překvapení – v prestižním finančním měsíčníku *Forbes*, který nemá vazby na žádnou křesťanskou církev, tím méně na katolíky, tři články věnované finančním aspektům celé aféry. Protože všechny tři texty jsou velmi detailní a tvoří po-

měrně dlouhý celek, pokusím se o nich poreferovat co nejstručněji.

Jejich autor Daniel Lyons píše, že finanční dimenze sexuálních obvinění jsou obrovské. Uznává, že některá – především raná – obvinění byla oprávněná. Pozdější obvinění však byla postavena na teorii potlačených, později vybavených vzpomínek. Ta považuje Lyons za falešná. Vedla však k tomu, že je dnes katolická církev doslova demobilizována.

Tato pozdější obvinění nevznikla spontánně. Byla povzbuzena právníky, kteří zde viděli příležitost obohatit se, podobně jako tomu bylo při aférách s azbestem, tabákem, olovnatými nátěry apod. V USA totiž platila zásada časového limitu, do kdy bylo možné oznámit zneužití. Ale morální panika, která vznikla ve vztahu ke katolickým kněžím, přiměla některé státy Unie toto časové omezení zrušit. To postihlo nejen katolickou církev, ale i další instituce.

Foto: Flickr, benben

Lyons cituje Patrika Schiltze, děkana právnické fakulty Univerzity svatého Tomáše v Minneapolis, podle něhož vlně obvinění katolických duchovních předcházela asi desetiletá kampaň. „Je v tom strategie,“ tvrdí Schiltz. Prvním krokem je negativní publicita a oslabení věrohodnosti Církve. Druhým krokem je využití této publicity pro legislativní změny. Třetím krokem je pak inkasování peněz. „Zneklidňuje mě možnost, kdy dospělý, který před 30 lety ministroval a jehož pak život zklamal, má náhle v kapse úspěšný los,“ cituje Lyons Schiltze.

Lyons uvádí četné konkrétní případy. Obecně jde o to, že vzniklo množství skupin, jež chtějí nejen hájit, ale i aktivně vyhledávat oběti. Některé z nich pracují ve velkém záběru a mají řadu placených zaměstnanců. Na to samozřejmě potřebují peníze a ty formou daru dostávají od konkrétních právnických kanceláří. Tyto kanceláře pak zastupují oběti vyhledané příslušnou skupinou. Tak např. SNAP (Síť lidí zneužitých katolickými kněžími) dostala 20 000 dolarů od kalifornského právníka Laurence E. Drovina. Ten v roce 2003 reprezentoval 320 žalobců. Právník Jeffrey Anderson z minnesotského St. Paul dal v témž roce uvedené organizaci 30 000 dolarů. Tato organizace tedy obdržela v roce 2003 na darech 140 000 dolarů, z čehož 52 000 použila na mzdy svých zaměstnanců.

Organizace *Linkup* získala od oregonského právníka Michaela S. Moreyho 100 000 dolarů a 50 000 dolarů jí věnoval právník Joseph Kiest z Illinois. Přitom náhrady od Církve se počítají v milionech dolarů a právník z nich dostane polovinu.

Ani takovíto právníci samozřejmě nepřijímají všechny žaloby. Tak např. v Bostonu žaloval duševně nemocný muž kněze, který ho měl v letech 1983–1989 osmdesátkrát zneužít. Přitom tvrdil, že vzpomínky potlačil a vybavil si je až v lednu 2002. Tehdy totiž vyšel v listě *Boston Globe* článek o sexuálním zneužívání nezletilých duchovními, který odstartoval celou aféru.

Dvě ženy z Arizony chtěly žalovat diecézi Tucson za to, že kněz měl zprznit jejich dva bratry, kteří potom zprznili své

Pozdější obvinění byla postavena na teorii potlačených, později vybavených vzpomínek. Byla povzbuzena právníky, kteří zde viděli příležitost obohatit se, podobně jako tomu bylo při aférách s azbestem, tabákem nebo olovnatými nátěry...

sestry. V Kentucky chtěla tanečnice strip-týzového klubu žalovat kněze za to, že ji před dvaceti lety údajně políbil. Nicméně i tyto případy figurují ve statistice podaných žalob.

Pak se vyskytují mezní případy, kdy např. dospělý muž žaluje kněze za to, že mu před lety dal pusu na tvář. Právníci sami váhají, zda šlo o sexuální zneužití.

Přitom titíž bostonští právníci, kteří dodatečně uznali spornost řady obvinění, se v médiích bránili proti tomu, že bostonská arcidiecéze chtěla zkoumat oprávněnost některých obvinění, než žalobcům nabídne finanční odškodnění. Právníci diecéze chtěli, aby žalobci popsali své zneužití a sdělili, jakou škodu vlastně utrpěli.

„Některé tyto případy,“ píše Lyons, „pravděpodobně přivedou některé diecéze k bankrotu, ale jde tu ještě o hlubší kapsy: o kapsy velkých pojišťovacích společností.“ Právníci žalobců využívají jejich pojišťovací politiku, která byla napsána před desítkami let za úplně jiných okolností.

Není náhodou, že nejviditelnější obětí právnického tažení je katolická církev. Zde se Lyons odvolává na knihu Philipa Jenkinse *Nový antikatalicismus*, která tvrdí, že protikatolické předsudky jsou pevnou součástí amerických dějin: zvláště výrazné byly v americkém puritanismu. (Jenkins sám je protestant.) Ale žádná instituce, která má odpovědnost za děti, si nemůže být jistá. „Stačí klepnout na adresu www.stopmormonsexualabuse.com,“ radí Lyons. Učinila jsem to. Byla jsem přesměrována na stránky právníků, kde prezentují svou firmu a své úspěšné případy; je tu i návod, co všechno lze od advokáta očekávat. Vysvětluje se tu, že je možné žalovat i případy, k nimž došlo před mnoha lety, protože leccos ze současného psychologického diskomfortu lze vysvětlit právě zneužitím v dětství.

Ale nejde jen o katolíky nebo mormony. Navštívili vás Jehovovi svědkové? I pro tento případ byly vytvořeny stránky vašich potenciálních advokátů.

V roce 2002 nastala doslova exploze obvinění ze sexuálního zneužití, na němž právnické kanceláře vydělaly miliardy. „Je to velký byznys,“ přiznává právník Roderick MacLeish, který v roce 2003 zastupoval 240 žalobců v diecézi Boston.

Ideologické nadšení a chtivost peněz se přitom soustřeďuje především na církev, zvláště katolickou – což jsou globální instituce. Touto cestou se „sekularistický hon na čarodějnice“ rozšíří i do dalších zemí, předpovídá Lyons v roce 2003. A stalo se.

Michaela Freiová

Michaela Freiová
Šéfredaktorka týdeníku
RC Monitor a internetového
zpravodajského serveru
Res Claritatis

SVĚT POTŘEBUJE RADOST, KTERÁ PRAMENÍ Z PRAVDY

Homilie Benedikta XVI. na Zelený čtvrtek

Draží bratři a sestry,

středem kultu Církve je svátost. Svátost znamená, že na prvním místě nejsme my, kteří něco činíme, ale že nám Bůh svým konáním v předstihu vychází vstříc, hledí si nás a vede nás k sobě. A je tu ještě něco výjimečného: Bůh se nás dotýká skrze materiální skutečnosti, prostřednictvím darů stvoření, které On najímá do své služby a činí z nich nástroje setkání mezi námi a Jím samotným. Existují čtyři prvky stvoření, které tvoří kosmos svátostí: voda, obilný chléb, víno a olivový olej. Voda jako zásadní element a základní podmínka každého života je podstatným znamením činu, kterým se skrze křest rodí křesťan, počátku nového života. Zatímco voda je vitálním prvkem jako takovým a pro všechny je společným přístupem k novému narození křesťanů, jsou další tři prvky součástí středomořské kultury. Odkazují tedy ke konkrétnímu historickému prostředí, ve kterém se křesťanství vyvinulo. (...) Jsou syntézou mezi stvořením a dějinami, jsou to Boží dary, které nás navždy spojují s oněmi místy, kde Bůh jednal spolu s námi v čase dějin, když se stal jedním z nás.

V těchto třech elementech je přítomno určité odstupňování. Chléb odkazuje ke všednímu životu. Je to základní každodenní dar života. Víno odkazuje ke slavnosti, k vytríbenosti stvoření, kterým se současně může zvláštním způsobem vyjadřovat radost vykoupěných. Olivový olej má široký význam. Je potravou, lékem, zkrášluje, připravuje k zápasu a dává sílu. Králové a kněží bývají pomazáni olejem, který je tak znamením důstojnosti a odpovědnosti jakož i síly, která přichází od Boha. V našem pojmenování – „křesťané“ – je přítomno tajemství tohoto oleje. Výraz „křesťané“, jímž byli Kristovi učedníci již v počátcích Církve označeni od pohanů, je odvozen od slova Kristus (srov. Sk 11,20–21), což je řecký překlad slova „Mesiáš“, které

Benedikt XVI. světlí oleje na Zelený čtvrtek.
Foto: daylife.com/Reuters/Alessia Pierdomenico

Radost mučedníků byla silnější než muka, která jim byla působena. Tato radost nakonec zvítězila a otevřela Kristu brány dějin. Jako kněží jsme – jak říká svatý Pavel – „služebníky vaší radosti“.

znamená „Pomazaný“. Být křesťany znamená pocházet od Krista, patřit Kristu, Božímu Pomazanému, Tomu, kterému Bůh daroval královskou i kněžskou hodnost. Znamená patřit Tomu, kterého pomazal sám Bůh – nikoli olejem hmatatelným, ale Tím, kterého olej představuje: svým Duchem Svatým. Olivový olej je tak zcela jedinečně symbolem průniku člověka Ježíše a Ducha Svatého.

Ve mši se svěcením olejů na Zelený čtvrtek jsou středem liturgického koná-

ní právě oleje. Jsou posvěceny biskupem v katedrále pro celý příští rok. Vyjadřují tak také jednotu Církve zaručenou episkopátem a odkazují ke Kristu, pravému „pastýři a strážci našich duší“, jak říká svatý Petr (srov. 1 Petr 2,25). A současně jakoby drží celý liturgický rok pohromadě zakořeněný v tajemství Zeleného čtvrtku. Odkazují v posledku na Olivovou horu a zahradu, kde Ježíš vnitřně přijal své Umučení. Olivová zahrada je však také místem, z něhož vystoupil k Otci, a je tedy místem Vykoupení: Bůh nenechal Ježíše ve smrti. Ježíš žije navždy u Otce, a právě proto je všudypřítomný, vždy u nás. Toto dvojí tajemství Olivové hory je také „činné“ ve svátostném oleji Církve. Ve čtyřech svátostech je olej znamením dobroty Boha, který se nás dotýká: ve křtu, v biřmování jako ve svátosti Ducha Svatého, v různých stupních kněžského svěcení a nakonec v pomazání nemocných, v němž nám je nabízen olej téměř jako Boží lék, jako lék, který nás ujišťuje o jeho dobrotě, posiluje nás a utěšuje, ale který zároveň přesahuje moment nemoci a odkazuje k definitivnímu uzdravení, ke vzkříšení (srov. Jak 5,14). Tak nás olej ve svých různých formách provází během života, počínaje katechumenátem a křtem až k momentu, ve kterém se chystáme na setkání s Bohem Soudcem a Spasitelem. Mše se svěcením olejů, v níž je nám svátostné znamení oleje prezentováno jako řeč Božího stvoření, je určena zvláštním způsobem nám kněžím, mluví k nám o Kristu, kterého Bůh pomazal na krále a kněze, o Tom, který nám naším kněžským svěcením dává účast na svém kněžství, svém „pomazání“.

Chtěl bych se pokusit ještě krátce podat tajemství tohoto svátostného znamení v jeho podstatném vztahu ke kněžskému povolání. V lidové etymologii je řecké slovo *elaion* – olej – již od dávných dob spojováno se slovem *eleos* – milosrdenství. V různých svátostech je posvěcený olej

skutečně vždycky znamením Božího milosrdenství. Pomazání ke kněžství je proto vždy také pověřením přinášet lidem milosrdenství Boží. Ve svítilně našeho života by neměl nikdy chybět olej milosrdenství. Opatřujeme si ho vždycky včas u Pána v setkání s jeho Slovem, v přijímání svátostí, přebýváním v modlitbě u Něho.

V příběhu holubice s olivovou ratolesť, která oznamovala konec potopy a tím i nový smír Boha s lidmi, se nejen holubice, ale také olivová ratoleť stala symbolem pokoje. Křesťané prvních století rádi zdobili hroby svých zesnulých věncem vítězství a olivovou ratolesť, symbolem pokoje. Věděli, že Kristus přemohl smrt a že jejich zesnulí spočinuli v pokoji Kristově. Oni sami věděli, že jsou očekáváni Kristem, který jim přislíbil pokoj, jenž svět neumí dát. Připomínali si, že první slova Zmrtvýchvstalého zněla: „Pokoj vám!“ (Jan 20,19). On sám jakoby přináší olivovou ratoleť, vnáší svůj pokoj do světa. Zvěstuje spásnou dobrotu Boha. On je náš pokoj. Křesťané by proto měli být lidmi pokoje, lidmi, kteří uznávají a žijí tajemství kříže jako tajemství smíření. Kristus nevíteží mečem, nýbrž křížem. Víteží překonáním nenávisti. Víteží silou své větší lásky. Kristův kříž je výrazem popření nenávisti. A právě proto je znamením vítězství Boha, který zvěstuje novou Ježíšovu cestu. Trpící byl silnější než držitelé moci. V sebedarování na kříži Kristus přemohl násilí. Jako kněží jsme povoláni, abychom ve společenství s Ježíšem Kristem byli muži pokoje, jsme povoláni stavět se proti násilí a důvěřovat ve větší moc lásky.

K symbolice oleje patří také skutečnost, že dodává sílu v zápase. To neprotiřečí pokoji, nýbrž je jeho součástí. Zápas křesťanů spočíval a spočívá v nepoužívání násilí, v tom, že byli a jsou dosud připraveni trpět pro dobro, pro Boha. Spočívá ve skutečnosti, že křesťané jako dobří občané respektují právo a konají spravedlnost a dobro. Spočívá v tom, že odmítají konat to, co v platných zákonech není právo, nýbrž nespravedlnost. Zápas mučedníků spočíval v jejich konkrétním „ne“ vůči nespravedlnosti. Tím že se odmítali podílet na modloslužebném kultu, na uctívání císaře, odmítli se sklonit před falší, klanět se lidským osobám a jejich

V různých svátostech je posvěcený olej skutečně vždycky znamením Božího milosrdenství. Pomazání ke kněžství je proto vždy také pověřením přinášet lidem milosrdenství Boží.

moci. Svým „ne“ vůči lži a všem jejím důsledkům tak povznegli moc práva a pravdy. Tím posloužili pravému míru. Také dnes je pro křesťany důležité následovat právo, které je základem pokoje. Také dnes je pro křesťany důležité nepřijímat nespravedlnost, která je povyšována na právo – například, jde-li o zabíjení nevinných, ještě nenarozených dětí. Právě tak sloužíme pokoji a právě tak se ocitáme na cestě ve šlépějích Ježíše Krista, o kterém svatý Petr říká: „Když mu spílali, on jim to spíláním neoplácel, když trpěl, nevyhrožoval, ale ponechal vše tomu, který soudí spravedlivě. On sám na svém těle vynesl naše hříchy na dřevo kříže, abychom byli mrtví hříchům a žili spravedlivě.“ (1 Petr 2,23–24a)

Církevní otcové byli okouzleni slovem Žalmu 45 – jenž je podle tradice snubním Žalmem Šalamouna –, který býval vykládán křesťany jako svatební žalm nového Šalamouna, Ježíše Krista a Jeho Církve. Králi, Kristu je tam řečeno: „Miluješ spravedlnost, nenávidíš nepravost, proto tě Bůh, tvůj Bůh pomazal olejem radosti před tvými druhy.“ (v. 8) Co je oním olejem radosti, kterým byl pomazán pravý král Kristus? Otcové neměli v této věci žádných pochyb: olejem radosti je sám Duch Svätý, který byl vylit na Ježíše Krista. Duch Svätý je radost, která přichází od Boha. Od Ježíše tato radost přechází na nás v jeho evangeliu, v dobré zvěsti, že Bůh nás zná, že je dobrý a že jsme od Něho chtění a milovaní. Radost je plod lásky. Olej radosti, který byl vylit na Krista a od Něho přechází na nás, je Duch Svätý, dar Lásky, který nám dává radost z bytí. Poněvadž poznáváme Krista a v Kristu Boha, víme, že je dobré být člověkem. Je dobré žít, protože jsme milováni a protože samotná pravda je dobrá.

Ve starověké Církvi byl posvěcený olej považován zejména za znamení přítomnosti Ducha Svätého, který se nám sděluje, počínaje Kristem. On je olejem radosti. Tato radost je něco jiného než zábava či zevnější veselí, o něž usiluje moderní společnost. Zábava na pravém místě je zajisté dobrá a příjemná. Je dobré mít možnost se zasmát. Zábava však není všechno. Je to jenom malá část našeho života a tam, kde se chce stát vším, stává se maskou, za níž se skrývá zoufání či přinejmenším pochybnost o tom, zda je život vskutku dobrý a zda by snad nebylo lépe nebýt než být. Radost, která nám vychází vstříc od Krista, je odlišná. Dává nám veselí, ano, ale zajisté může doprovázet také utrpení. Dává nám schopnost trpět a v utrpení si přesto uchovávat radost. Dává nám schopnost sdílet utrpení druhých, a tak ve vzájemné disponibilitě vnímat světlo a dobrotu Boha. Stále mne nutí k zamyšlení ono vyprávění ze Skutků apoštolů, podle něhož apoštolové, poté co je velerada nechala zbičovat, „odcházel s radostí, že směli pro Ježíšovo jméno trpět příkoří“ (Sk 5,41). Kdo miluje, je hotov trpět pro milovaného, a z důvodu svojí lásky právě proto zakouší hlubší radost. Radost mučedníků byla silnější než muka, která jim byla působena. Tato radost nakonec zvítězila a otevřela Kristu brány dějin. Jako kněží jsme – jak říká svatý Pavel – „služebníky vaší radosti“ (2 Kor 1,24). V plodu olivy, v posvěceném oleji se nás dotýká dobrotu Stvořitele, láska Vykupitele. Modleme se, aby nás jeho radost pronikala stále více do hloubi a prosme, abychom byli schopni ji opět přinášet světu, který má tolik zapotřebí radosti, která pramení z pravdy. Amen.

Benedikt XVI.

Přeložil P. Milan Glaser SJ

Radio Vaticana

(redakčně upraveno)

Jako kněží jsme povoláni, abychom ve společenství s Ježíšem Kristem byli muži pokoje, jsme povoláni stavět se proti násilí a důvěřovat ve větší moc lásky.

O CHORÁLU, RUMBA KOULÍCH A MŠI SVATÉ

Lidový zpěv není žádná sranda

Společnost pro duchovní hudbu už mnoho let v naší zemi podporuje obnovu duchovní hudby, a to jak liturgické, tak i neliturgické povahy. Řadu let je tato organizace spjata se jménem Jiří Kub. Vzhledem k tomu, že je také členem liturgické komise společné pražské a plzeňské diecéze, zeptali jsme se nejenom na jeho názory, které se týkají hudby obecně, ale zajímal nás i jeho pohled na liturgii.

Jiří Kub. Foto: archiv J. Kuba

Neustále slyšíme nářky na upadající lidový zpěv při mši svaté. Proč lidé vlastně podle vás nezpívají?

Nejprve je třeba si uvědomit, že lidový zpěv při mši svaté není a nikdy nebyl praxí rozšířenou po celé Církvi. Do značné míry je naší středoevropskou specialitou a rozšířil se i v oblastech, kam odcházeli misionáři a vystěhovalci z této oblasti. Vyložit příčiny jeho masové popularity přesahuje možnosti krátké odpovědi, ale velkou zásluhu na tom mají (v časovém sledu a bez úplnosti) Cyril a Metoděj, utrakvisté, protestanti, prozíravá rekatolizační taktika, nadprůměrná hudební vzdělanost lidu („konzervatoř Evropy“) a národní obrození.

Nářky na upadající lidový zpěv při mši svaté jsou dobře dokumentovány již po několika staletí. Je však pravdou, že téměř vždy měly nějaké racionální jádro. Zdá se, že v posledních desetiletích nejde již tak o jeho úpadek, jako spíše o bytí a nebytí.

Důvody, proč lidé nezpívají, je možno rozdělit na vnější a vnitřní. Kritérium tohoto dělení je, jak se takový nezpěvák zachová, když přijde na mši svatou do jiného kostela, kde panuje místní zpívací subkultura (a takových je přes úpadek ještě poměrně hodně), dokonce i v Praze a okolí. Pokud se tam do zpěvu zapojí, byly to příčiny vnější a problém nezpívajícího společenství. Pokud mlčí i tam, jde o problém jeho – vnitřní. Vnější i vnitřní důvody mají zpravidla několik příčin. U vnějších to je místní tradice, výběr písní, osoba kněze, způsob varhanního doprovodu a frekvence pokusů o reformu zpěvu ve farnosti. Prakticky všechny tyto vlivy působí na zpěv negativně a k vážnému narušení zpěvní tradice stačí jeden jediný. Pokud jsou všechny v pořádku a bez závad, lidový zpěv může ve farnosti přežít. Vnitřní důvody jsou dva – buď nechci, nebo neumím. Kritérium: zpívám o vánocích „Narodil se Kristus Pán“? Pokud ani tohle nezpívám, tak neumím. Pokud NKP zpívám, tak nechci.

Objevují se pokusy tento zpěv z kancionálu nahradit nějakou atraktivnější formou? Objevují. Ovšem atraktivnost takových jiných forem se špatně posuzuje. Nejatraktivnější formou se zdá svěřit zpěv někomu jinému než sobě. Ať už je to schola klasická, nebo kytarová, rocková kapela, chrámový sbor, nebo přestárlá operní diva. Paradigma doby totiž zní

– hudba a zpěv jsou určeny primárně k poslouchání, vnější aktivní účast pak je pohupování, klepání nohou nebo pobrukování a tleskání.

Takže změna hudebního stylu mlčení lidu nevyřeší...

Ne, určitě ne sama o sobě.

Proč vlastně lid má při mši svaté zpívat?

No, to bych také rád věděl! Každopádně požadavkem liturgické obnovy je, aby se věřící zapojili do liturgické komunikace i vnější účastí, alespoň v některých částech, a to co nejdokonaleji. Je zcela evidentní, že pro člověka, pro kterého je zpěv komunikačním prostředkem (zpívá doma, na výletě, v hospodě, z radosti i ze žalosti), je aktivní účast zpěvem daleko plnější a bohatší než pouhá recitace. Otázkou je, zda pro jiného, komu zpěv komunikačním prostředkem není, nepředstavuje požadavek na zpěv pouze nepochopitelné znásilňování jeho přirozenosti (česky: buzerace), a podle toho také jeho zpěv vypadá.

Pokud se však na to podíváme z hlediska formálních požadavků na aktivní zpěv, tak musíme vzít v úvahu, že při mši svaté existují tři druhy textů, které může lid zpívat: Mešní dialog mezi celebrantem a věřícími, ordinárium (kyrie, gloria...) a proměnné texty (vstup, před evangeliem, k přípravě obětních darů...). U každého jsou důvody pro zpěv přímo vším lidem Božím různé, různě naléhavé a tedy i různě opominutelné.

Iste společnost pro duchovní hudbu. Zároveň mluvíte o hudbě liturgické. Copak se liší duchovní a liturgická hudba?

Líší se zcela zásadně. Je mnoho různých pohledů na toto rozlišení. Duchovní znamená pro nás, křesťany, hudbu, která vypovídá o vztahu člověka a Boha. Troufl bych si ještě dodat, že nestačí, když to o ní autor tvrdí, ale musí vypovídat tak, aby se to na ní dalo poznat. Liturgická navíc – velmi zhruba řečeno – zhudebňuje slova liturgie.

Rád bych ale podtrhl málo známou a málo zdůrazňovanou skutečnost: duchovní hudba neliturgická je legitimně osobní výpovědí autora a interpreta o jeho vztahu k Bohu. Posлуhač si může říkat „to je zajímavé (divné, překvapivé, naivní, hloupé, inspirativní...), jak si autor toho Boha představuje“. Hudba liturgická však klade nároky větší: nyní, milý posluchači či zpěvák, si představuj Boha tak, jak ti to – vyjádřeno hudebními prostředky – předkládám. Viz *Sacrosanctum concillium* 11 (konstituce 2. vatikánského koncilu o posvátné liturgii; dále jen SC) : „...aby své myšlení uvedli v soulad s ústním projevem...“ Tedy v liturgii nezpíváme tak, abychom vyjádřili, co cítíme, ale máme zpívat tak, aby všichni mohli přizpůsobit cítění a myšlení tomu, co zpíváme.

Máte nějaké příklady, kdy je vhodné používat neliturgickou hudbu?

Činnost Církve se odehrává ve třech oblastech: *liturgia*, *myrtýria* (svědectví) a *diakonia* (služba potřebným). Při litur-

Církevní hudba, nechceme-li resignovat na katolicitu, musí být přijatelná pro všechny. Je-li pro některé moc osobní a emocionálně přepjatá, a zároveň pro druhé moc studená a neosobní, jdeme patrně po dobré cestě.

gii je přirozeně potřeba hudba liturgická. V minulé odpovědi jsem nastínil, že hudba neliturgická je o osobním vztahu k Bohu – tedy má své plně opodstatnění tam, kde jde o svědectví víry. A na diakonii je potřeba i hmotných dober, která lze získávat mj. i různými benefičními koncerty. Nehledě na pěstování kultury vůbec. Příležitostí pro neliturgickou hudbu je tedy i v Církvi (alespoň teoreticky) dost a dost.

Jak má liturgická hudba vypadat?

V tom, jak má VYPADAT, máme naštěstí úplnou svobodu. Církevní dokumenty upravují jen to, jaká funkční kritéria má hudba splňovat, jak má v rámci daného kulturního kontextu fungovat. Jsou to známá a dosud platná kritéria *motu propria* svatého Pia X. – uměleckost, všeobecnost, posvátnost. O každém z nich se dají psát traktáty, takže těžko charakteri-

zovat jednou větou. Ale jakými hudebními prostředky toho dosáhneme, to závisí jen na naší kultuře (tedy asi jinak v Evropě a jinak ve střední Africe) a na naší tvůrčí dovednosti.

Proč nemá mít liturgická hudba emotivní náboj? Vždyť prožívání mše svaté je přeci tou nejlepší možností jak se vnitřně zapojit a účastnit dění u oltáře?

Jak jste přišel na to, že nemá? Samozřejmě liturgická hudba má a musí umět vyjadřovat radost, smutek, lítost, touhu. Samé emoce! Ale prostředky jejich vyjádření by měly být spíše střízlivé, ne moc křiklavé. Ani hlasitý chechot, ani kýble krve a slzi. V Církvi jsou nejen nadšení a rozjásání extroverti, ale i plašší introverti a studené čumáky, kterým při představě, že by se měli při Otčenáši chytit za ruce, naskakují pupínky. A církevní hudba, nechceme-li resignovat na katolicitu, proto musí být přijatelná pro všechny. Je-li pro některé moc osobní a emocionálně přepjatá, a zároveň pro druhé moc studená a neosobní, jdeme patrně po dobré cestě.

Pomocí emocí by se však řada lidí, zvláště mladších, „přitáhla“ na mši. Proč toho nevyužít?

Lákejme nejprve ke Kristu a do Církve. Tam můžeme směle lákat emocionální lidi vyjadřováním emocí a racionální lidi dovozováním hlubokých pravd, společenské lidi na spolčo a samotáře na tichou meditaci. Ale při mši svaté – zvláště pak o nedělích – se musí sejít tito lidé všichni. Proto se při mši svaté musejí krotit i emoce, i filosofické výklady, okázalé projevy spolča i osobní tichá meditace.

Není druhým extrémem prosazování chorálu a tridentské mše?

Není. Pro jejich milovníky a ctitele to je často otázka stejně emocionální jako pro jiného chorovod za dunění bubnů. Pozor, nechci říci, že chorál a bubny mohou pro nás být ekvivalentní. Chorál je nesmírně bohatým symbolickým systémem. Pro ty, kdo si jej osvojí, dokáže vyjádřit neuvěřitelné podrobnosti a jemnosti. Což dunění bubnů taky, ale pro černé Afričany. Pro nás, většinu Evropanů, je to na rozdíl od nich jen víceméně rytmický kravál.

Hans Memling: Kristus obklopený adněskými hudebníky (detail), kolem 1480. Foto: wga.hu

Navíc bych chtěl velmi důrazně zaprotéstovat proti spojení chorálu a tridentské liturgie do jedné otázky. Navozuje to představu, že tridentská vyžaduje chorál a chorál se do obnovené liturgie nehodí. Ani jedno z toho není pravda.

Jak by vlastně mělo vypadat aktivní zapojení věřících při mši svaté?

Náhodou se to velmi dobře dá popsat pomocí moderních výrazů: být *in* a ne být při tom *cool*! Jsou mnohé způsoby, jak toho konkrétně dosahovat. Důležité je, abychom pracovali pokud možno se všemi, a žádný z nich ani příliš nepreferovali na úkor ostatních, ani nezavrhovali. Všechny jsou popsány v misálu a v jeho novém úvodu (<http://www.cirkev.cz/res/data/004/000508.pdf>). Stačí si to přečíst.

Dnes jsou v některých farnostech populární skupiny mládeže hrající při mši. Někteří jsou tím nadšeni, někteří viditelně trpí. Farář je ale šťastný, že se mladí aktivně zapojují, a nechce je zranit a ztratit. Jak by podle vás bylo rozumné tyto situace řešit?

S hudebními dovednostmi a znalostmi se nerodíme, ale postupně je získáváme. Z vývojové psychologie víme, že k pochopení žánrových, stylových a druhových intonací hudebních děl (což je podstatné k tomu, když se chceme bavit o liturgické vhodnosti jednotlivých žánrů) dochází až ve věku 15–18 let, tedy v době, kdy jak rodina, tak školství i Církev zpravidla dávno rezignovali na formování hudebních znalostí mládeže, s výjimkou těch, kteří se nějak školí – studenti konzervatorií a varhanických kursů.

Je tedy přirozené, že mladí ve věku kolem 15 let nechápou, že nějaký žánr by byl pro liturgii méně vhodný. Na totéž ve dvaceti se však můžeme dívat jako na jistý vývojový problém a ve třiceti bych se nebál označit tuto neschopnost za zaraženou hudební pubertu.

Lék proti tomu by tedy měl být stejný jako na pubertu vůbec. Citlivě doprovázet, nenásilně informovat a vést a obrnit se trpělivostí. Je otázka, zda je to úkolem farnosti, nebo někoho, kdo má k dispozici příslušné odborníky, například Sekce pro mládež.

Jiří Kub při řešení problémů. Foto: archiv J. Kuba

A nešlo by vytvořit mše svaté pro zájemce, kde by se hrály tyto hudební styly? Vždyť dnes existují i mše svaté pro děti, personální farnosti...

Jistě, že by šlo. Nicméně se domnívám, že v zájmu uchování katolicity by takové mše svaté pro specializované „publikum“ neměly být „místo“, ale „navíc“. Mše svatá pro děti je skvělá věc ve středu po výuce náboženství, ale pro duchovní růst dětí, rodičů i farního společenství velmi nebezpečná, odehrává-li se každou neděli.

Jste tedy proti používání kytar? Jsou podle vás obecně nevhodné – a jak někteří říkají – je to laciný způsob jak na sebe při mši strhávat pozornost?

Ne, proti používání kytar a téměř jakýchkoli jiných nástrojů nejsem. Ale je třeba si uvědomit, že na různé nástroje je různě obtížné zahrát tak, aby výsledek splňoval představy chrámové hudby. A zde bych se skoro raději spolehl na nezaujatý (a zvykem nezkrasovaný) pohled našich dosud nevěřících spoluobčanů. Prostě na kytaru nebo na rumba koule je daleko obtížnější zahrát tak, aby to znělo jako v kostele, než například na varhany.

Pokud bych mohl vyjádřit i svůj čistě osobní názor, tak mi není cizí přístup východní liturgie, která hudební nástroje zakazuje šmahem všechny.

Na studijním dnu, který byl zorganizován jako reakce na protestní dopis varhaníků zaznělo, že hudební styl mládeže vlastně

neexistuje. Pokud je to pravda, proč se s takovou radostí a vnitřním souhlasem mladých uchytí hudební styl populární hudby z 80 let?

To je velmi složitá otázka. V Církvi existuje pastorační taktika nalézt takovou hudbu, která by byla adekvátní kultuře mládeže, inkulturovat do ní liturgii a tímto způsobem oslovit dosud nevěřící, či alespoň neprojektující mládež. Tato taktika směřuje primárně na mladé mimo Církev. Za tuto hudbu byl donedávna považován folk, v současnosti se prosazuje spíše pop. Jak knihy doc. Saka (který nakonec na studijním dni pro nedostatek času nevystoupil), tak přednáška doc. Fraňka přesvědčivě ukazují, že taková hudba neexistuje. Co se líbí jednomu, odpuzuje druhé. Ona „inkulturační“ hudba je tedy záležitostí mládeže uvnitř Církve, která se s ní setkává právě při mládežnických liturgiích, zatímco v civilu stejně poslouchají něco jiného. Vlastní je tento hudební projev nejspíše těm, kteří byli mladí v šedesátých a sedmdesátých letech (folk) a v osmdesátých (pop), tedy dnešním čtyřicátníkům až šedesátníkům. Inspirativní je v tomto ohledu vývoj liturgické hudby v USA, kde celý proces nastal dříve, takže tam dnes s kytarou slaví nejraději (a za okázalého nepochopení mládeže) sedmdesátníci a osmdesátníci v domovech důchodců.

Když mluvíme o hudbě, tak podle vás hudba sama o sobě vyjadřuje jakési poselství, nebo je tím podstatným textem?

Samozřejmě, že hudba cosi vyjadřuje, že má nějaký mimohudební obsah. I když ne úplně, je to do vysoké míry závislé na kulturním kontextu, ve kterém se pohybujeme. Je přirozené, že velikost tohoto obsahu závisí na komplexnosti dané skladby. Do hudby Dvořákova *Stabat Mater* se toho vejde víc než do strofické písně o 30 notách. Nikdo nepochybuje o tom, že když stejný text mluví čte a my slyšíme jeho tempo, intonaci, přízvuky a artikulace, dozvíme se o obsahu sdělení daleko více, než když si stejnou promluvu přečteme. A hudba právě nebývalým způsobem rozvíjí, je-li správným zhudebněním textu, právě tyto neverbální složky řeči. Ideálem je, pokud obsah hudby a obsah textu hovoří o tomtéž, pokud se doplňují. Pokud působí každé jinak, je něco v nepořádku.

Existuje vůbec hudba sama o sobě nevhodná pro liturgii? Vždyť existují i tvrdé rockové písně s křesťanským textem.

Nevím. Názory na tuto otázku se různí. V každém případě však existuje hudba nevhodná pro liturgii v rámci konkrétního kulturního kontextu. Tedy pokud se bavíme třeba o hudbě a liturgii pro Evropu počátku 21. století, tak jednoznačně ano. Pokud jste samou o sobě myslel hudbu nezávisle na textu, tak také jednoznačně ano. Některé hudební formy a prvky jsou natolik pevně spojeny s určitými skutečnostmi vylučujícími se s liturgií, že je to činí pro liturgii nepoužitelnými.

Zmínil jste více než 100 let staré motu proprio Pia X. To však neformuluje žádné dogma. Jak lze argumentovat dokumenty starými mnoho desetiletí či staletí?

Dokumenty magisteria vycházejí z pochopení podstaty liturgie a z chápání lidské přirozenosti. Lidská přirozenost se nemění, podstatu liturgie Církev nepředefinovala. Proto byly-li tyto dokumenty ve svých základních tezích pravdivé tehdy, jsou pravdivé i dnes. Aplikujeme je nyní ovšem v zásadně změněné kulturní situaci, a proto se konkrétní důsledky obecných principů liší. Je to stejné jako v etice. Je vždy platné, že okrádat sirotka a vdovu je hřích do nebe volající. Ale formy okrádání sirotků a vdov jsou dnes úplně jiné (a daleko rafinovanější), než

Na kytaru nebo na rumba koule je daleko obtížnější zahrát tak, aby to znělo jako v kostele, než například na varhany.

třeba ve starozákonní Palestině nebo na sklonku 19. století.

Kde se podle vás v současnosti dělá dobrá liturgická hudba?

V Česku. A vůbec ve střední Evropě. Přes všechnu bídu, na kterou si právem stěžujeme, jsme jednoocí mezi slepými. Je to dáno jednak nikdy nepřerušenu tradicí lidového zpěvu při liturgii, jednak péčí našich předchůdců, kteří usilovně prosazovali vše dobré a bránili všemu nedobrému, jak se o to snažíme i my dnes. Stokrát nic – sto drobných ústupků – umožní osla. Sto malých krůčků, sto vyškolených varhaníků a zpěváků, stovka rozhovorů jako tento a budeme mít co odkázat našim potomkům, jako nám tento obrovský dar, který nám celý svět závidí, odkázali naši předkové.

Lze oddělit liturgickou hudbu od slavení mše svaté? Ovlivňuje nějak pohled na podstatu mše svaté i hudbu?

Samozřejmě, že nelze. V SC 112 se říká, že liturgická hudba bude tedy tím posvátnější, čím těsněji bude spjata s liturgickým děním. Vytrhneme-li z liturgického kontextu třeba i samotný gregoriánský chorál, zbyde hezká koncertní duchovní hudba, a někdy ani to ne. Pohled na podstatu mše svaté tvoří pro nás muzikanty (ale stejně tak i pro církevní architektury a výtvarníky) základní zadání. Ale je pravda, že v posledních desetiletích není zrovna jednoduché se vyznat v záplavě obtížně pochopitelných a často zdánlivě si protirečících vyjádřeních nejrůznějších duchovních autorit.

Jsem knězem, lid mi nezpívá a mám zájem o obnovu mešní liturgie s účastí lidu. Co konkrétně bych pro to mohl udělat?

Zkusím zformulovat takové desatero:

1) Je to běh na dlouhou trať. Dobře si rozmyslete, jestli to opravdu chcete.

2) Nikde není tak zle, aby nemohlo být ještě hůř. Neničte nikdy to, co je, ale pokuste se to nejprve rozvíjet a jinými formami postupně doplňujte. Je mnoho těch, kteří asanovali zbytky starého a pak odešli do jiné farnosti.

3) Sežeňte si dva lidi – varhaníka a zpěváka. Oba pošlete, aby se školili. Ve všech diecézích jsou kursy, existuje *Convivium*, letní kursy v Tachově a jiné. Seženete-li profesionálního hudebníka, naučte jej liturgiku. Objednejte jim časopisy (*Varhaník*, *Zpravodaj Musica Sacra*, *Psalterium*) a občas si je taky sám přečtete.

4) Když je seženete, dejte jim důvěru. Radte a ptejte se. Jsou oblasti, ve kterých toho vědí nebo brzy budou vědět více než vy.

5) Uvědomte si, kde jste. Tak jako se liší národní písně, tak se liší i lidový zpěv. Haná není Chodsko, Podluží není svatý Havel na Starém Městě, Korejs není Olejník. Každý máme svou tradici a své hudební citění. Jiný kraj – jiný mrav.

6) Jděte příkladem. Naučte se zpívat to, co při mši svaté zpívá kněz, a zpívejte to.

7) Zpívejte to správně. Existují dva nápěvy – tradiční chorální (Holík) a nové (Olejník). Vyberte si ten, který je bližší ne vám, ale vaší farnosti. Nemíchejte je dohromady.

8) Včas začněte s latinou. V tom rozsahu a s tím repertoárem, který je v Jednotném kancionálu.

9) Sežeňte si někoho, kdo se za zdar bude modlit. Starého varhaníka, který už nevyleze na kůr, zbožné sestřičky z blízkého kláštera. Když nikoho neseženete, budete se muset modlit sami.

10) Kupte si dvacetimetrové pásmo a každý den, ve kterém něco pro hudbu ve farnosti uděláte, odstříhnete jeden centimetr. Pásmo předejte s náležitým vysvětlením vašemu nástupci. Až budete na konci, bude vaše farnost zpívat Pánu.

Připravil Radim Ucháč

V liturgii nezpíváme tak, abychom vyjádřili, co cítíme, ale máme zpívat tak, aby všichni mohli přizpůsobit citění a myšlení tomu, co zpíváme.

KAREL MARX (I.): VÍTĚZSTVÍ HMOTY A MODLA TŘÍDNÍHO KONFLIKTU

Seriál Architekti kultury smrti (9)

Myslitel, jehož dílo určilo osudy stamiliónů. Přestože je jeho dílo nesystematické a vnitřně rozporné, jeho myšlenky ožívají v nejrůznějších podobách i v západní společnosti 21. století.

Když se 17. března 1883 konal pohřeb Karla Marxe, na hřbitov v londýnském Highgate přišlo asi jen deset lidí. Byl mezi nimi Friedrich Engels, zeť Longuet, za německé sociální demokraty Wilhelm Liebknecht. U hrobu stála také vdova po zesnulém, jedna z dcer, také druhý zeť a čtyři dávní druhové. Mállokterý pohřeb významného člověka měl tak málo truchlících. Engels pronesl velmi stručnou smuteční řeč. Nad hřbitovem se zatahovaly mraky a byla zima a atmosféra pohřbu jako by předznamenávala trpký posmrtný odkaz Karla Marxe.

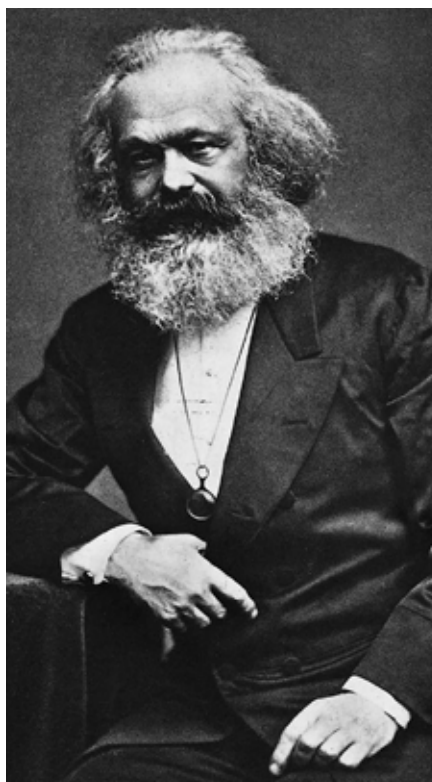
Přesto se o sto dvacet let později stal v anketě pořádané rozhlasovou stanicí BBC „největším myslitelem všech dob“. Byl to právě krátký Engelsův projev na hřbitově, co velmi výstižně ukazuje na přímé vazby Karla Marxe na kulturu smrti. Engels prohlásil, že jako Darwin objevil zákon evoluce v organické přírodě, právě tak Marx jej objevil v lidské společnosti.

Marx poslal první díl *Kapitálu* také Darwinovi. Do jaké míry se Darwin vůbec do tohoto díla začal, je sporné. Z jeho osobního exempláře zůstala rozřezána jen první stovka stránek. Sice zdvořile za dar poděkoval, ale tím ten příběh končí. Podle některých pramenů hodlal Marx druhý díl *Kapitálu* dedikovat obdivovanému přírodovědci.

Učednická léta

Karel Marx se narodil roku 1818 jako třetí dítě do původně židovské rodiny v tehdy pruském Trevíru v Porýní. Otec však ještě před jeho narozením konvertoval ke státnímu luteránství, aby mohl nadále vykonávat práci advokáta. Roku 1824 pak byly pokřtěny také jeho děti.

V Trevíru navštěvoval gymnázium, kde se seznámil se svým budoucím švag-

Karel Marx. Foto: denstordanske.dk

rem Edgarem von Westphalen. Roku 1836 se zasnoubil s jeho sestrou Jenny, s níž pak strávil celý život. Jako student se naučil skvěle francouzsky a podnikl několik literárních pokusů. V té době již studoval práva v Bonnu a poté v Berlíně, kde se zapojil do bouřlivých diskusí nad myšlenkovým odkazem nedávno zemřelého Hegela a přiklonil se k mladohegelovcům; poslouchal Bruno Bauera, známého kritika náboženství, který v rozporu s tehdy dostupnými jasnými důkazy popíral historickou existenci Ježíše z Nazareta.

Obdivoval též Ludwiga Feuerbacha, materialistického filozofa a antropologa, který se ve svých spisech *Podstata křesťanství*, *Přednášky o podstatě náboženství*

a *Theogonie* pokusil o široce založenou psychologii náboženství. Feuerbach poprvé v dějinách filozofie promyslel ateismus se všemi důsledky, odmítl vše nadmyslové a soustředil se na člověka jako předmět filozofie. Člověk si podle Feuerbacha vymyslel Boha, aby ukojil svůj egoismus, svou věčnou touhu po blaženosti a štěstí, již však vlastní silou ukojit nemůže – ukojí ji tedy prostřednictvím Boha. Marxovo bezbožectví tedy bylo hluboce inspirované klíčovými osobnostmi jeho doby.

Násilnická modla materialismu

Roku 1841 Karl Marx promoval na univerzitě v Jeně prací na téma rozdílu Démokritovy a Epikúrovy přírodní filosofie. O rok později začaly v Kolíně nad Rýnem vycházet liberálně zaměřené noviny *Rheinische Zeitung*; Marx, který si brzy osvojil britký styl, byl jedním z hlavních spolupracovníků a posléze šéfredaktorem tohoto listu, radikálně opozičního vůči pruské politice. To ovšem vedlo k cenzurním zásahům státní moci a po roce k úplnému zákazu novin. Téhož roku se Marx poprvé setkal se svým pozdějším spolupracovníkem, synem textilního magnáta Friedrichem Engelsem. Oba muži uzavřeli přátelství, vedli obsáhlou korespondenci a společně sepsali několik prací, polemizujících s mladohegeliany. Engels zároveň Marxe všemožně podporoval: posílal mu kapesné, dělal si starosti s jeho zdravotním stavem, nabádal jej k systematictější práci a podobně. Spolu zkonstruovali myšlenkový směr, jež vešel do dějin jako historický materialismus, učení o vývoji společnosti, v němž se člověk aktivně podílí na objektivním dějinném pohybu jakožto bytost produkující materiální statky. Smysl a podstatu dějin tedy Marx s Engelsem redukovali

na pouhou výrobu a spotřebu. Podnětem k historickým proměnám jednotlivých typů společností jsou dle Marxe a Engelse postupné změny v oblasti materiální produkce, které se dostávají do rozporu s původně jim přiměřenými výrobními vztahy a vlastnickými poměry, mocensky hájenými vládnoucí třídou. Tento rozpor je řešen revolucí, v níž nová společenská třída, v jejímž zájmu je prosazení nových výrobních sil a vlastnických poměrů, násilím likviduje třídu vládnoucí. Otevřeně vyzýval k násilí; člověk bez Boha pocházející z opice je podle Marxe jen jednotkou určenou k uspokojení vlastních potřeb.

Posun ke komunismu

V roce 1843 se Marx oženil se svou snoubenkou. S Jenny měl během harmonického manželství sedm dětí, z nichž přežily jen tři dcery. Téhož roku Marxovi odjeli do Paříže, aby zde Marx s Arnoldem Rugeem vydával *Německo-francouzskou ročenku*. Vyšlo však pouze jedno číslo, a to kvůli neshodám jak s Rugeem, tak s francouzskými socialisty: v polemice s nimi se Marx začíná zabývat ekonomikou a směřuje ke komunistickým pozicím. Tento posun je patrný v *Ekonomicko-politických rukopisech* z roku 1844, jež zavádějí pojem „odcizené práce“.

Počátkem roku 1845 musel Marx přesídlit do Bruselu, kam jej následoval Engels. V létě téhož roku podnikli studijní cestu do Anglie, kde navázali kontakt

s tamním hnutím chartistů, dělnicko-liberální formací bojující za všeobecné volební právo. V Bruselu Marx a Engels založili Komunistický korespondenční výbor, jehož cílem bylo zastřešení různých skupin účastníků se tehdy již mezinárodního dělnického hnutí. Záhy Marx vstoupil do Svazu spravedlivých, jenž byl na sjezdu v Londýně přejme-

Marxovo bezbožectví bylo hluboce inspirované klíčovými osobnostmi jeho doby.

nována na Komunistický svaz a začal připravovat komunistický politický manifest. Ten byl zveřejněn v revolučním roce 1848 jakožto *Manifest komunistické strany*. V Londýně vznikala též Marxova hlavní ekonomická díla: v roce 1859 vyšla *Kritika politické ekonomie*, která však nezbudila očekávaný ohlas. Nespokojený Marx oznámil, že hodlá vydat další, podrobnější díly, které mu s dalším studiem pod rukama dále narůstaly. Takto se postupně a nesystematicky rodilo autorovo hlavní dílo, *Kapitál*. Jeho první díl Marx dokončoval sužován různými chorobami a teprve roku 1867 byl předán do tisku a vydán.

Nejen teoretik, ale i aktivista

V době práce na *Kapitálu* se Marx také aktivně zapojoval do dělnického hnutí:

v roce 1864 stál u zrodu První internacionály a zastával v ní vedoucí pozici; formuloval její stanovy a zakládající program. Internacionála byla později rozpuštěna kvůli neshodám mezi komunisty, anarchisty a dalšími skupinami.

V té době se postupně zhoršoval Marxův zdravotní stav; oslabila jej především vleklá kožní choroba. Roku 1881 zemřela jeho manželka Jenny, což Marx hluboce poznamenalo. Uzavřel se do sebe a několik měsíců téměř nekomunikoval s okolím. Poslední léta života Marx věnoval práci na II. a III. dílu *Kapitálu*; když v roce 1883 coby čtyřiašedesátiletý vdovec zemřel, našel Engels v jeho pozůstalosti obrovské a neuspořádané svazky poznámek a náčrtů, které mnohdy nebyl s to rozluštit ani on sám.

I přesto, že za života Marx příliš úspěchu neužil, o čemž svědčí i jeho pohřeb, odkaz tohoto muže neuvěřitelně ovlivnil podobu světa 20. století. Přestože je jeho dílo nesystematické a vnitřně rozporné, jeho myšlenky ožívají v nejrůznějších podobách i v západní společnosti dneška. Jaké konkrétní myšlenky Marxe žijí a přispívají ke kultuře smrti, si ukážeme v následujícím čísle.

Josef Mudra
(mezititulky redakce)

Seriál vzniká podle knihy Donald De Marco – Benjamin Wiker: The Architects of the Culture of Death. Ignatius Press, San Francisco 2004, ISBN 1-58617-016-3, 410 stran.

Zpravodajský týdeník Res Claritatis **MONITOR** je zasílán všem zájemcům zdarma. Jeho vydávání je však možné jedině díky zaslaným darům, které pokrývají náklady na tisk a distribuci. Náklady na jedno číslo jsou přibližně 15 Kč, což pro tento rok činí 675 Kč. Všem dárcům Pán Bůh zaplať. Dary lze podle § 15 odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb. uplatnit pro snížení základu daně.

Chcete odebrat týdeník Res Claritatis **MONITOR**?

Vyplňte tento odběratelský kupon, vystříhnete jej a pošlete na adresu Res Claritatis, Hlubočepská 85/64, 152 00 Praha 5 a budete dostávat **RC MONITOR** přímo do své poštovní schránky. Objednat si jej můžete také jednoduše na e-mailové adrese redakce@claritatis.cz.

Jméno a příjmení:

Ulice:

Obec:

E-mail:

PSČ:

Počet výtisků:

odběratelský kupon

Poznámka k týdnu

Smrt u Smolenska

V sobotu před nedělí Božího milosrdenství potkala Poláky bolestná rána plná paradoxů. Vládní speciál s prezidentem, kterého doprovázela manželka a desítky představitelů národní elity na tryznu do ruské Katyně, kde Rudoarmějci povraždili tisíce polských důstojníků, se při přistání zřítíl a explodoval. V tutéž sobotu před pěti lety zemřel Jan Pavel II. Nelze též nezpomenout na to, co řekl Ježíš o zřícení věže v Siloe.

Polský prezident Lech Kaczyński se svým doprovodem zahynul na symbolickém místě: na cestě do Katyně. Je to děsivá ironie dějin: na místě, kde dal Stalin na jaře 1940 povraždit přes dvacet tisíc příslušníků polské elity, zahynula opět politická a vojenská elita národa spolu s řadou pozůstalých po prvním masakru. Letadlo se zřítíl jen 70 km od místa prvního masakru.

Katynský masakr v posledních letech světu připomněl Andrzej Vajda svým historickým filmem. Ten začíná scénou, na níž se střetává dav prchající před Němci s davem prchajícím před Sověty. Zatímco Němci odvázejí do koncentračního tábora profesory krakovské university, Sověti odvázejí do

internace přes dvacet tisíc vojáků – důstojníků z povolání, ale i těch příslušníků inteligence, kteří narukovali. Odpovědnost za masové hroby pak Němci přičítají Sovětům, Sověti Němcům. Teprve dnes Rusové oficiálně přiznali, že masakr byl jejich dílem.

Kaczyński jako národní konzervativce patřil k lídrům strany s biblickým názvem „Právo a spravedlnost“. Presidentem byl zvolen v roce 2005 a počítalo se, že ohlásí svou kandidaturu do dalších voleb, jež se měly konat na podzim.

Oba bratři Kaczyńští si opakovaně stěžovali na relativismus a rozpad hodnot: lékem na tyto jevy je podle nich patriotismus. Lech patřil k těm novým po-

litikům střední a východní Evropy, kteří chápali své poslání jako oddanost idejím a hodnotám, napsal o něm německý deník *Die Welt*. Přispěl k tomu, aby se Polsko z oběti dějin stalo sebevědomým aktérem na evropské scéně. Dodal Polákům nové sebevědomí.

Polsko se teď zahalilo do smutku. Lidé se na ulicích společně modlí, zapalují svíčky a kladou květiny, konají se zvláštní bohoslužby. Jaký dopad bude mít smolenská tragedie na křehké polsko-ruské vztahy, lze těžko odhadnout. Dá se ale očekávat, že v očích Poláků znovu posílí jejich vlastní obraz jako katolického národa.

Michaela Freiová

LITURGICKÁ ČTENÍ

18. 4.	Neděle	Sk 5,27b–32.40b–41, Žl 30, Zj 5,11–14, Jan 21,1–19 3. neděle velikonoční	22. 4.	Čtvrtek	Sk 8,26–40, Žl 66, Jan 6,44–51 sv. Leonid
19. 4.	Pondělí	Sk 6,8–15, Žl 119, Jan 6,22–29 sv. Ema	23. 4.	Pátek	Sk 13,46–49, Žl 96, Jan 10, 11–16 Svátek sv. Vojtěcha
20. 4.	Úterý	Sk 7,51–8,1a, Žl 31, Jan 6,30–35 sv. Hugo	24. 4.	Sobota	Sk 9,31–42, Žl 116, Jan 6,60–69 sv. Jiří
21. 4.	Středa	Sk 8,1b–8, Žl 66, Jan 6,35–40 sv. Anselm			

Res Claritatis MONITOR – zpravodajský týdeník vydávaný o. s. Res Claritatis pod záštitou České dominikánské provincie. Noviny jsou zaměřeny na osvětu široké veřejnosti v oblasti života a postojů římskokatolické Církve jako prevence náboženské nesnášenlivosti a xenofobie. Fotografie bez uvedení zdroje pocházejí z Flickr.com. ISSN: 1214-8458. MK ČR E 15474. Adresa redakce: Res Claritatis, Hlubočepská 85/64, 152 00 Praha 5, e-mail: redakce@claritatis.cz, číslo účtu: 1683820001/5500. Šéfredaktor: Mgr. Michaela Freiová. Redaktoři: Mgr. Dagmar Kopecká, Mgr. Ondřej Vaněček. Redakční rada: Vít Cigánek, RNDr. Václav Frei, P. Mgr. Pavel Mayer OP, Zdeňka Rybová, Mgr. Radim Ucháč, Kateřina Ucháčová, Mgr. Matyáš Zrno. Teologický poradce: P. Mgr. Pavel Mayer OP. Objednávky: Periodikum je distribuováno zdarma a lze jej v požadovaném počtu kusů objednat na adrese redakce. Jeho vydávání je možné jedině díky zasláním darům, které pokrývají náklady na tisk a distribuci. Náklady na jedno číslo jsou přibližně 15 Kč, což pro tento rok činí 675 Kč. Všem dárcům Pán Bůh zaplatí. Dary lze podle § 15 odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb. uplatnit pro snížení základu daně.